

Korupsi! Corruptie!

De val van Soeharto levert in Nederland veel gesprekstof op, zoals machtswisselingen in Congo, Vietnam en Malta diepgaand geanalyseerd worden in respectievelijk Brussel, Parijs en Londen. Het koloniale verleden, de aanwezigheid van geëmigreerden uit die landen en *expatriates* overzee geven hiervoor een gedeeltelijke verklaring. Een globalisering in het morele bewustzijn geven gedeeltelijk de rest van de verklaring: voor schrijnende corruptie, onrechtvaardige vriendjespolitiek, een generaalsregiem, een geknechte rechterlijke macht en uitholling van alle politieke instellingen zijn langzamerhand geen excuses meer aan te voeren. Wat verbaast is hoe er in de westerse wereld toch telkens weer argumenten worden gevonden om de ogen te sluiten en zaken te doen alsof er niets aan de hand is. Wat verbaast, met

betrekking tot Indonesië, is dat tussen 1945 en 1965 in ons land Soekarno zo ondergewaardeerd werd, terwijl tussen 1966 en 1998 zijn opvolger zo lang overgewaardeerd werd. Werden we bij de eerste Indonesische president door oud-Indiegangers herinnerd aan zijn rol tijdens de Japanse bezetting, bij Soeharto werd gezwegen over zijn oorlogsverleden, zijn raadselachtige optreden

in de september-coup en zijn gewoonte om tegenstanders hard aan te pakken. Jarenlang was niet hij de oorzaak van de corruptie, maar waren het zijn vrouw, zijn kinderen of zijn golfpartners. De meedogenloze bewindvoerders van Indonesië hebben de politieke cultuur van dat land vernield. Indonesiërs hebben afgeleerd de conflicten van een multi-etnische en multi-religieuze staat bespreekbaar te houden en ze beheersbaar te houden door een pluriform bestel.

'Zoiets bracht je nu eenmaal niet ter sprake in een Pancasila-democratie' hoorde ik dikwijls opmerken van hogerhand in de tien jaren dat ik er zelf woonde. Het gevolg is dat zoiets als publieke meningsvorming, een 'civil society' of een scheiding tussen ambtelijke en politieke controle volstrekt afwezig is. Dat dit democratisch tekort op korte termijn tot binnenlandse onrust, tot afschei-

dingsbewegingen en tot etnische of religieuze vervolgingen kan leiden is niet denkbeeldig. Ik heb me lang laten vertellen in Indonesië dat fragmentatie geen reële optie meer was. Misschien. Maar te beginnen bij Oost-Timor zullen er territoriale concessies gedaan moeten worden. Vergelijkingen met de transitie in de voormalige Sovjet-Unie, Joegoslavië of Congo zijn zinvol.

Prof. dr. E.J.J.M. Kimman
S.J.

Dubbele standaarden

Waarom hanteren wij dubbele standaarden, waar het onze relaties met de Derde Wereld betreft? Waarom besteden we zo weinig aandacht aan universele criteria als mensenrechten, milieunormen en integriteitseisen? Hoffelijk wordt een en ander ter sprake gebracht op een banket. Dat hoort nu eenmaal zo in deze eeuwenoude Aziatische culturen, wordt dan opgemerkt. Generaals die hun lastige onderdanen met karabijn, karwatch en dwangarbeid tot de orde roepen, zouden niet graag op een directe manier bevroegd worden over mensenrechten, rooibouw van het natuurlijk leefmilieu of volstrekt ontoelaatbare financiële verstrengelingen. Misschien moeten we toch wat meer waardering gaan opbrengen voor iemand als J.P. Pronk, die al als minister in november 1973 in Jakarta een pleidooi voor meer mensenrechtenbeleid voerde en daarna zijn standpunt te pas en te onpas herhaald heeft. Zijn mensenrechten, milieu-standaarden en eisen van bedrijfsethiek toch niet langzaam aan zo uitgekristalliseerd als minimale eisen voor een menswaardige samenleving? In onze relaties met andere landen, ongeacht de staat van economische ontwikkeling, dienen de eisen van humaniteit, houdbaarheid en transparantie veel meer mee te spelen dan tot nu toe het geval is. Dit geldt voor ondernemingen, voor bilaterale overheidsbesprekingen en ook voor zo iets individueels als het toerisme.

Amerikaanse moraal

Het zijn tot nu toe de Amerikanen die het mensenrechtenbeleid en het anti-corruptiebeleid zo ver doorgevoerd hebben, dat afzonderlijke ondernemingen in het buitenland daarmee ernstig

rekening houden. Er is een kleine afstand tussen de buitenlandse politiek van de federale regering en de buitenlandse activiteiten van de Amerikaanse ondernemingen. 'Good corporate citizenship' wordt ook overzee verlangd. Binnenlandse sancties onderstrepen de ernst van dit verlangen. In Europa wordt hierop wat neergekeken. Dit moraal is te concreet en bovendien zou het uren van zo'n moraal te dicht tegen wetgeving aanliggen. In contrast hiermee staan de Europese ontwikkelingen naar een 'lege', dat wil zeggen, naar een procedurele publieke moraal. En ook al zeggen we vaak dat de Amerikaanse cultuur materialistisch en hedonistisch is, om dezelfde redenen durven we vanuit Europa het zaken doen in het buitenland niet te normeren. Iedere onderneming moet dat maar voor zich uitmaken. Gelukkig zijn er ondernemingen die dit voor zichzelf ook kunnen uitmaken en daarvan verslag doen: bijvoorbeeld de Koninklijke/Shell Groep en SOCAM, een door C&A in het leven geroepen onafhankelijke monitor van inkooppraktijken.

Is het voldoende? Neen. Deze goede voorbeelden verdienen navolging. Maar daarnaast is er politieke druk noodzakelijk om erkenning van gerechtvaardigde autonomie af te dwingen, berechting van misdadigers en vrijlating van de duizenden mensen die al jarenlang zonder vorm van proces of zonder een rechtvaardig proces worden vastgehouden. Corruptie, korupsi. Druk uitoefenen en eindeloos pleiten: bijvoorbeeld voor dr. Soebandrio die al 32 jaar vastzit.

In de column geven de leden van de redactie hun persoonlijke opvattingen weer. Zij hopen daarmee een aanzet te geven voor reflectie of debat.